Kuyudan Çıkarılan Taşlar -3-

اَعُوذُ بِاللهِ مِنَ اَلشَّيْطَانِ اَلرَّجِيمِ بِسمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَىٰ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَأَلِهِ اَجْمَعِينَ

_____

Birilerine Ku'ân'ı ve

Dîn'i Öğreten Bir Kimse

Öğrettikleriyle Allah Arasında Bir Vâsıta mıdır?

_____

Şeyh Efendi: İlâhiyat fakültesinden iki kız talebe geldi ve bana aynı şeyi sordular. Dediler ki, "Allah bize şahdamarımızdan daha yakın olduğuna göre neden şeyhler araya giriyorlar?" Ben de dedim ki, "Siz Kur'ân-ı Kerim okuyor musunuz?" "Evet dediler." Dedim ki, "Kur'ân'ı size kim okutuyor?" "Kur'ân hocası" dediler. "Allah size Kur'ân hocasından daha yakın değil mi, neden O okutmuyor da Kur'ân öğrenmek için bir başkasına ihtiyaç duyuyorsunuz?" diye sordum, ***tamam, haklısın****, dediler.*

İddiâ: Birisine Kur'ân öğretmenin Allah ile kul arasında aracılık yapmakla ne ilgisi var? Bunun nesi tevessüldür? Bir başkasına bir şey öğreten herkes Allah ile kul arasında vesîle kılınmış mı olur?)

Cevâb: Bu güzel misâl karşısında gene de bildiğinizi okuyabiliyorsunuz. Şu tavrınız, mes'eleyi anlayabilecek bir seviye sahibi olmadığınızı veya daha da kötüsü anlamak istemediğinizi gösteriyor. Belli ki, temsîl ve teşbîhin ne olduğunu dahî bilmiyorsunuz.

Bu temsîl, herhangi bir **vâsıtanın varlığı**nı, hattâ, bazen **lüzûmu**nu göstermekle tevessüldeki vesîle ile bir ölçüde benzeşir. Bu da temsîlde ve teşbîhte kâfidir. Yoksa, üstâd talebe münâsebeti, sadedinde olduğumuz tevessül ve vesîle ile her bakımdan aynıdır, demek değildir..

Meselâ, **Bay İddiâ sâhibi aslan gibidir** desek, **ne alâkası var, hani kuyruğu, hani yelesi, hani üçüncü ve dördüncü ayağı**? diye i'tirâz edilmez. **Yiğitlik ve cesareti** şu teşbîhte yeterlidir, değil mi?. Ehlüllâha hücumdaki bu yiğitliği ve cesâreti, elbette bu teşbîhte yeter de artar bile.

-Tevessül, (**bir ibâdette her ne şekilde olursa olsun aracı edinmenin yasaklığı**) **temel sebebiyle yasaktır**, diyene,

–Kur'an öğrenmek de bir ibâdettir. Onu da bir vâsıta ile öğreniyorsunuz, öyleyse bu da mı yasaktır?derler. O,

-Bu da yasaktır. Çünki biz hiçbir vesîleyi kabûl etmiyoruz, derse, Ona,

–Siz hitâb seviyesinden düşmüşsünüz; sizinle konuşacak bir şeyimiz ve zây'i edecek bir vaktimiz yoktur derler. O,

–Yok, biz her vâsıtayı ve vesîleyi inkâr etmiyoruz, meşrû' olanı kabûl ediyor, meşrû' olmayanı kabûl etmiyoruz,derse, Ona,

-Bu noktada biz de sizin gibiyiz, derler.O,

–Yok, sizin vâsıtalarınız çirkin, bizimkiler ise cici, derse, Ona, **hangi ölçülere göre**? diye, sorarlar. O,

-Kafama göre… derse, Ona,

—**Sizinki kafa da, bizimki su kabağı mı**? diye, cevâb verirler. O,

-Yok, benim elimde "bilgi ve belgeler" ile "açık âyetler ve hadîsler" var derse, Ona,

—**Bizde dahî var. Üstelik siz o âyet ve hadîsleri delîl getirmiyor, tahrîf ediyorsunuz** derler. Yok eğer O,

-Siz yanlış anlıyorsunuzonları, biz doğru anlıyoruz derse, Ona,

—**Şu anlayışınızın doğru olduğunu ne ile anlıyorsunuz**?diye sorarlar.O,

—**Kafamla…** derse, Ona **biz de de var ondan, hem de a'lâsı**,derler…

O ısrar eder karşısındakiler de ısrar ederse, köprünün ortasında o kafalarıtoslarlar ve suya düşerler. Vesselâm… Gördünüz mü olanı?.. Ama meraketmeyiniz; siz pekhevesli görünseniz de, herkes sizinle çok uzaklara taş atma yarışına girmez…. Meselâ dedük…

İddiâ: *Ben Kerim olan Allah'ın verdiği aklı, öncelikle, Dinimi anlamak için kullanmayı tercih ederim.(23)*

Cevâb: Kitabçığınıza bakılırsa hiç de öyle görünmüyor. Aksine, işinizin zâhirinden, esasen pek de ma'lûm olan aklınızı dîni tahrîb etmekte kullandığınız anlaşılıyor.

Velî Ne Demektir

Veli Kimlere Denir?

***Şeyh Efendi**:Biz velîlerden bahsediyoruz, sıradan insanlardan değil. Herkes Allah'ın velîsi, hakîkî dostu olamaz.*

***İddiâ**: Kim Allah'ın velîsidir?*

***Şeyh Efendi**:İşte anlatıyorum dinle. Velî olmanın başlangıcı kul ile Mevlâ arasına giren düşüncelerin ve kulun Allah'a olan yabancılığının ortadan kaldırılmasıdır. Mevlâ'nın ikramıyla Allah Teâlâ'nın dışında kalan her şey sâlikin (tarîkata girmiş kimse) gözünden silinir, Allah celle celâlühû'dan başkasını görmez hâle gelirse, **Fenâ Fillâh** yani, Allah Teâlâ'da eriyip gitme, adı verilen devlet hâsıl olur ve hâli sona erer. Böylece **Seyr İlallâh** yani Mevlâ'ya doğru olan yürüyüş tamamlanmış olur. Bundan sonra **Seyr Fillâh** (Allah celle celâlühû'da yürüyüş) denilen isbât makamına girilir ve kalbe sadece Allah celle celâlühû yerleşir, işte bunları kazanan kişiye **Velî** yani hakîkî Allah dostu demek doğru olur. Nefs-i Emmâre (sürekli kötülük emreden nefis) mutmainneye dönüşür, küfründen ve inkârından vazgeçer. O, Mevlâsından, Mevlâsı da ondan razı olur. Nefsin tabiatında bulunan ibâdetlere karşı isteksizlik hâli ortadan kalkar.*

"Fenâ Fillâh", "Seyr İlellah,"

"Seyr Fillâh" Ne Demektir?

İddiâ: *"**Fenâ Fillâh"**dan "**Seyr ilellah**"dan ve "**Seyr Fillâh**"**dan** bahsediyor ve bunları önemli birer mertebe gibi gösteriyorsunuz. Bunun Kur'ân'da ve Sünnet'te bir delîli var mıdır? Asr-ı Seâdet'te böyle bir şeyden bahseden olmuş mudur?*

Mevlâ'ya doğru olan manevî yürüyüşün daha hayâtta iken tamamlanmış olması ne ile açıklanabilir? (24)

Cevâb:

Bir: Bu mevzû'ya girmeden önce birkaç noktayı açıklığa kavuşturmak zorundayız; lafızların kullanış şekilleri… Zîrâ görülüyor ki, siz ya mes'eleyi bilmiyorsunuz, yahud biliyor da cidâl îcâbı bilmezden geliyorsunuz. Her iki ihtimâl dahî kötü ise de, ikincisi daha da kötüdür. Allahu a'lem.

İki: Eğer lafız hangi ma'nâyı ifâde etmek için îcâd edildi ise o ma'nâda kullanılsa, buna **hakîkat**, kullanılmaz da bir alâka sebebiyle başka bir ma'nâda kullanılır ve bu alâka hakîkî ma'nânın kullanılmasına mâni' bir karîne ile olursa **mecâz**, hakîkî ma'nâda kullanılmış olduğuna mâni' bir karîne bulunmazsa **kinâye** denir.

Üç: Bazen de lafızlar, kendilerinden ilk anlaşılan ma'nâda kullanıldığı gibi,onlaratereddüb edecek fayda ve semerelere veya kemâline göre de kullanılır. Meselâ; günahkâr olsa da mü'min mü'mindir. Ona kâfir denmez. Elverir ki, bunu helâl kabûl etmesin, hafîfe almasın, onunla alay etmesin.

Dört: Ancak işin bir tarafı da şudur:

(Emâneti olmayanın hiçbir îmânı yoktur.)[1](Şerrinden komşusu, emin olmayan kişi îmân etmez.)[2](Kur'an ile teğannî etmeyen[3] bizden değildir.)[4](Bizden başkasına kendisini benzeten bizden değildir.)[5](Kim kendini bir topluluğa benzetirse o, onlardandır.)[6](Güreşçi olmak başkalarını yenmekle değildir, pehlivan ancak kızdığında kızgınlığına mâlik olandır.)[7](Müflis sadece Kıyâmet gününde iflâs edendir.)[8](Muflis, parası pulu olmayan, kalma-yandeğildir.[9])[10](Aldatan bizden değildir.)[11]Ve daha birçok hadîs…

Hâlbuki,şübhesiz ki, **emânete hıyânet eden mü'min**, bu işi helâl kabûl etmez, veya hafîfe almaz veya onunla alay etmezse kâfir olmaz. **Şerrinden komşuları illallah eden mü'min** de böyledir.Değil güzel sesle okumayan, **hiç Kur'ân okumayan**a da bu şartlarda **kâfir** denmez. Bir şekilde **kendini kâfire benzeten** her zaman kâfir olmayabilir. Harâm veya mekrûh işlemiş de olabilir. **Güreşip başkasını yenen** kimseye güreşçi denir. Güreşmekte olanları gören "vallahi şunlar güreşçidir" dese yalan yemîn etmiş olmaz. Ancak, esas **kızgınlığına ğâlib ve mâlik olan pehlivan**a göre şunlara güreşçi bile denmez. **Malını, mülkünü, parasını pulunu kaybeden tacire müflis denir**, ama. Kadı/hâkim ona hukûken **müflis** muâmelesi yapar. Nitekim Fıkıhdaki İflâs bahsini okuyan bu dediğimizi bilir. Lâkin o, **Ahiret müflisi** yanında müflis bile sayılmaz.

Beş: Kezâ; (**Kalbleri var, onlarla anlamazlar, gözleri var onlarla görmezler, kulakları var onlarla işitmezler**.)[12] Çünki bu kâlb, göz ve kulak işe yaramayınca, anlasa, görse ve işitse de anlamadı, görmedi ve işitmedi gibi olur. Ancak hukûk nazarında mes'ûliyyetten düşmezler. Görmüş, duymuş ve anlamış muâmelesi görürler.

(Mü'minler ancak o kimselerdir ki, Allah'tan söz edilince kalbleri titrer. Allah'ın âyetleri onlara okunduğunda da, (âyetler) **onlara îmânı artırırlar**/kuvvetlendirirler.)[13]Burada sözü edilen mü'minler elbette kâmil mü'minler olmalıdır. Aksi hâlde âyeti işittikten sonra yerinde sayan, hattâ belki de geri giden her mü'mine kâfir diyemeyiz.

(Mü'min insanların emniyet duyduğu, Müslim de Müslümanların elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir.)[14]Tabiî ki, kâmil mü'minler. Yoksa diliyle ve kalemiyle Allah dostlarına saldıran hokkabaz mü'minimsilere kâfir dememiz gerekecekti ki, sanırım buna önce siz karşı çıkarsınız.

Bu misâlleri daha da çoğaltmak mümkündür. Lâkin buna burada gerek yok.

Altı: Bir de şu vardır:

Lâfızlar bazen ifâde ettikleri ma'nânın en aşağısı, bazen ortası, bazen de kemâli için kullanılırlar. Bu takdîrde murâdın hangisi olduğu ise, karînelerden/alamet ve işaretlerden anlaşılır. Murâd-ların farklılığı hâline göre selb ve îcâb (yoktur ve vardır demek) aynı kazıyyede (hükümde) doğru olabilir.

(Komşusu açken kendisi tok yatan mü'min değildir) hükmü ile, Îmân esaslarını tasdîk eden ama, **komşusu açken kendisi tok yatan** cimri bir kimse için söylenen **mü'mindir** kazıyyeleri-nin/hükümlerinin murâda göre ikisi de doğrudur. Birincide murâd, **kâmil mü'min değildir**, ikincide de murâd, **günahkar mü'mindir**, demek ise… **Komşusu açken kendisi tok yatan** önceki kadıyyede üst mertebe **mü'min değildir**, ikincisinde de alt mertebe **mü'mindir** denilmek isteniyor.

Musîbet, cehâlet, ğabâvet ve bedevîlik'in hâsılası olan Haricî mantığı; başka değil…

Yedi: (**Fenâ Fillah)**, (**Seyr ilellah**), (**Seyr Fîllâh**) vs… Bunlar da birer ıstılahtır. Her zaman aktardığımız gibi ıstılâhlarda tartışma olmaz. Şu ıstılâhlardan her birinin lügat ma'nâlarıyla alâkası noktasında dayandığı bir değil, bir çok delîller vardır. Ancak delîli onu anlayabilecekler ister ve ona delîl verilir. Siz ne yapacaksınız delîli? Ard niyyetli değilseniz, evvelâ muhâtabınızın bu kelimelerle neyi murâd ettiğini sorar, aldığınız cevâba göre hareket edersiniz.Becerebilirseniz, tartar, hükmünüzü verirsiniz. Değilse, aynı zamanda büyük bir hadîs ve fıkıh âlimi olan **Kelâbâzî**'nin **Tearruf'**unda,[15] hattâ, **İbnü'l-Kayyim**'ın dahî **Tehzîbu Medârici's-Sâlikîn**'inde[16] geçen ve benimsenen, islâm ulemâsının birçoğunun kabûllenmesi bir çoğunun da susmasıyla meşrûiyetinde âdetâ sözbirliği edilen lafız ve ıstılahlarda şamata yapmanın ne âlemi var? Kendinize göre bir ma'nâ verip kesip doğramanız, kendi başınıza çalıp oynamanız, muhâtabla-rınızı değil sizi küçültür.

İmâmımız **İmâm Rebbânî** kuddise sirruhû şöyle buyuruyor:

Zîrâ, (**Fenâ Fillâh)**, Hakk Sübhânehû'nun râzı olduğu şeylerde yok olmaktan ibârettir. (**SeyrİlallâhI)**, (**Seyr Fillâh)** ve benzerleri buna kıyâs edilsin."[17]

Yani Allah celle celâlühû'nun rızâsı olan şeylerde kişinin irâ-desinin yokolması, **aksini yapmak** şöyle dursun, **onu irâde etmesi ve düşünmesi**nin bile bulunmaması, o hâldeyken bunun mümkin olmaması… Kur'ân'ın bütün âyetleri, hadîslerin tamamı kuldan irâdesini alıp ilâhî irâde içinde onu yok etmeyi hedefler. Biri veya birkaçı değil… Husûsan, **Allah ve Resûlü bir iş hakkında hüküm verince, erkek ve kadın hiçbir mü'minin, işlerinde** (işleyeceklerinde) **seçmek hakkı yoktur**[18] âyeti, Allah celle celâlühû ve Resûlü'nün hükmü ve irâdesi mü'minlerin irâdelerini büsbütün ortadan kaldırıyor, yok ediyor.[19] İşte bu hâl kulda, kâmil ma'nâdagerçekleşirse**(Allah**(ın irâde ve rızâsın)**da, kul**(un irâde ve rızası) **yok oluyor**.)

Hem,**(ben kulumu**, (kâmil ma'nâda) **sevince, onun gören gözü, işiten kulağı, vuran eli, yürüyen ayağı olurum**)[20] buyuran Allah celle celâlühû neyi anlatmak istiyor? Artık kulungözü, kulağı, eli, ayağı (hâsılı her azası) bir ma'nâda ortadan kalkıyor, yok oluyor. Bu uzuvların yaptıklarınıngerçek sâhibi Allah oluyor. Artık bundan sonra, severek ve razı olarak bunları yapmakla, sebeb yanimecâzi fail hesabdan âdeta düşüyor. İlâhî tevfîk, öylesine onunla oluyor ki, kendi varlığı gözükmüyor bile. Bu mertebeyi yakalamak ve ona erişmek için yapılan çalışma ve atılan adımlara (**Seyr ilellâh)**, yani (**Allah**(ın razı olduğu şeylere veya makamlar)**a doğru** (bunu engelleyecek herşeyden kaçarak) **yürümek)**,denir. Zîrâ Allah Teâlâ, (**Allah'a firâr ediniz)**[21]buyurdu. Yani Allah celle celâlühû'nun rızâsı ve himayesine… Yani siz şu âyetin kendi lafzıyla **Firâr ilellâh** da diyebilirsiniz. (**Hiç şübhe yok ki ben Rabbime gidiyorum….**)[22] Allah celle celâlühû'nun lütfüyla bu mertebeye (en alt noktası itibariyle) ulaşınca kemâline doğru yolculuk devam eder. Artık yürüyüş, (durmayıp) Allah'ın razı olduğu şeylerde ve iklimde sürer. Bununkemâline nihâyet yoksa da buna, (**Allah**(ın razı olduğu şeylerde ve makamlar)**da yürümek)** denir.

Vazîfeleri en güzel şekilde yürütüp perhizlere a'zamî dikkat edilerek, kemâl mertebede, (**Allah**(ın rızâsın)**a vasıl**) olununca, bu devletin sâhibi bazen umûmi vazîfe-lendirmekden ayrı ve daha hâs bir dâirede vazîfelendirilince, henüz bu nimetlerle nimetlendirilmemiş kimselerin de bunu tatması ve onlara kılavuz olmak için bu (**vâsıl**) olan kişi kullar arasına girer… Yürüyüş bitmez… Bu yürüyüşü kullar ve eşyâ arasında devam ettirir. Buna da(**Seyr Fi'l-Eşyâ**)/**eşyada yürümek**,denir.

Bilmiyorsunuz ve sormuyorsunuz. Hattâ, belki de sormak ve bilmek istemiyorsunuz. Üstelik biliyor gibi görünüp kesip doğruyorsunuz. Belli ki niyetiniz üzüm yemek değil, bağcıyı dövmek… Ama bilirsiniz ki, sizin diyârda bir söz vardır:

Ele (öyle) **ururlar ki danaya döne ahurini tanıya**. Yani, kaçan danaya öyle vururlar ki, nihâyet döner, ahırını tanır…

"Velî" Kime Denir?

Sekiz: Velî:Bir mü'min günahkâr ve âsî ise de günahı mübâh ya da hafîf görmüyorsa **velî**dir. Ancak, aşağı mertebede. Akla geldiğinde veya, kendinden söz edildiğinde Allah hatıra gelmiyor ve Allah akla geldiğinde veya Allah celle celâlühû'dan söz edildiğinde, o akla gelmiyorsa **velî** değildir. Fakat, kâmil ma'nâda… Zîrâ, Allah celle celâlühû, Hadîs-i Kudsî'de şöyle buyurdu: (Kullarımdan velîlerim, yarattıklarımdan seçkin kullarım o kimselerdir ki, benim zikredilmemle onlar zikredilir, onların zikredilmesiyle de ben zikredilirim.)[23]

İşte bu yüzden Sûfiyye tâifesi bir taksîminde şu hadîsden hareketle **velîliği**, **Velâyet-i Âmme** ve **Velâyet-i Hâsse** diye ikiye ayırdı. İşte bu kemâl mertebeden kalkarak **Velî** kelimesi, İslâm âlimlerince ıstılâh oldu. "Istılahlarda tartışılmaz."

Muttekî Kime Denir?

Dokuz: Muttekîde öyle… Birçok âyet ve hadîsten biliyoruz ki küfür ve şirkten korunup kurtularak îmâna giren bir kişi, hiç bir ibâdeti yapmayıp (şirkin ve küfrün dışındaki) bütün günah ve isyanları işlese ve bunları mübâh ve hafîf görmese de **muttekî**dir. Ama, ilk ve en aşağı yani zayıf mertebesi itibariyle.. Lâkin, **muttekî** değildir; kemâl (üst) mertebesi i'tibâriyle. Zîra, Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem,**(kul, zarar veren şeyden sakınmak için zararsız şeyi terk etmedikçe, muttekîlerden olma seviyesine ulaşamaz**)buyurdu.[24]

Hz.Ömer radıyellâhu anhu, (**harâma düşeriz korkusu ile helallerin onda dokuzunu terk ederdik)**, dedi.[25] İşte bundan dolayı, İslâm ulemâsi herbir günahkar mü'mine değil de yukarıdaki hadîste anlatıldığı şekilde dikkatli olan mü'minlere, **muttekî** demeyi ıstılahlaştırmışlardır.

Şurası inkâr edilemez bir hakîkattır ki, ıstılah (terim), hem din'de, hem de ilimlerde bir vâkıadır. Mesela, **salât** lügatte **düâ** ma'nâsında ise de çoğunlukla dinde belli bir ibâdet şekli için bir çeşit ıstılahtır. **Hacc**, **her ne şekilde olursa olsun**, **ziyâret demek** ise de, İslâm'da, **belli bir ibâdet** için ıstılahtır. **Teyemmüm** de, **mutlak yönelmek kasdet-mek,**[26] ise de, dinde, **belli bir taharet** için ıstılâhdır. Bu vasıflarda olmayıp îmân eden ama günahkâr olan görüldüğünde; hokkabazlar, madrabazlar, sahtekârlar, akla gelen de velîdir. Çünkü (**Allah,** (sadece kusursuzların değil, günahkâr olan) **mü'minlerin** (de) **velîsidir**)[27]

Küfr ve **kâfir** örtmek ve örten (çiftçinin tohumu örtmesi çiftçi) manasında ise de, Dinde başka bir ma'nâda ıstılahtır. Bunlar ve benzerleri lügat kitâblarında ilk ma'nâları için **hakîkat** ikinci ma'nâları için **mecâz**, Din kitâblarında ise ikinci ma'nâları için hakîkat, birinci ma'nâları için mecâzdır. Yani **salat** Kur'ân'da bildiğimiz namaz için hakîkat, düâ ve istiğfar için mecâzdır. **Kâfir** Kur'ânda bildiğimiz ma'nâda hakî-kat, çiftçi için mecâzdır. Bunlara Dînî eserlerde **Hakîkat-i Örfiyye** ve **Mecâz-i Lüğevî,** dil kitâbların-da ise **Hakîkat-i Lüğaviyye** ve **Mecâz-i Örfî** denir.

Fâsık ta'bîri Kur'ânda çoğunlukla kâfir, hadîslerde çoğunlukla lügat ma'nâsına paralel olarak zarar veren, ziyankâr ma'nâsınadır. **Karga fâsıktır** gibi.. Fıkıhta

ise, **günâhkar mü'min** ma'nâsında ıstılahtır.

Kur'an'da **Münâfık** örtülü, gizli kâfir ma'nâsında ise de **Hadîslerde** çoğunlukla samimiyetsiz mü'min ma'nâsındadır. **Münafığın alameti üçtür, konuştuğunda yalan söyler, vaat ettiğinde vadini yerine getirmez, kendisine** (bir şey) **emanet edildiğinde hainlik eder.**[28]

Bu hadîsteki münafık, bu günahları işlerken onları mübâh kabûl edip hafîfe almıyorsa mü'mindir. Kur'ânda sözü edilen **cehennemin en alt derekesindeki** kişi değildir.

Fitne de öyle…

Elbette bu değişik ma'nâlarda kullanmalarda mutlaka bir **câmi'**, ortak payda vardır.

Hâsılı, **Velî** ve **kerâmet** kelimeleri, sadece Tasavvuf ehlince değil, bütün İslâm âlimlerince, kendilerine belli ma'nâlar yüklenen ıstılahlardır. Tefsîr, Fıkıh, Hadîs ve Akîde âlimlerinin dilindeki bu lafızlar umûmiyetle ıstılah ma'nâsındadırlar. Onun için, **kerâmet**'e, belli bir harikulade iş ve hâl, **velî**ye de, belli kemâlâtı taşıyan kâmil mü'min, ma'nâsını vermişlerdir ki, (**velînin kerâmeti Nebîsinin mu'cizesidir)**şeklindeki sözleriyle bunu kastediyorlar.

Hem, sık sık nakiller yaptığınız **Ta'rîfât** bir lügat kitâbı değil, **Istılah** kamusudur. Ona bakabilirdiniz. Maksad bulunan doğruyu alıp ona sâhib olmak olmaz da aranılan her neyse -zayıf, hattâ asılsız bile olsa- onu bulup doğru diye yutup yutturmak olursa, iş sizin bu saçmalıklarınızla noktalanır.

Tefsîrde, **Hadîs**de, **Fıkıh**da, **Akîde**de **ve Dünyevî fenler**denice ıstılahlar vardır ki, bunlar Asr-ı Seâdet'te yok idi. Ama bunları kullanmakta âlimler İcmâ' ile bir beis görmemişlerdir. Aksine karışıklıklara meydan vermemek için faydalı, hattâ lüzûmlu bile görmüşlerdir. Hattâ, dînî ve dünyevî ilimlerde **ıstılâh**lar/Teknik terimler, olmazsa olmaz seviyede lüzûmludur. Fıkıh, Hadîs, Tefsîr, Akâid, Mantık, Matematik, Fizik, Kimyâ, Astronomi, Biyolöji, Anatomi, Tıp ve benzeri ilimlerde ıstılâhların/teknik terimlerin ne derece faydalı ve mühim olduğunu kaz kafalı olmayan her akıllı mü'min bilir ve kabûl ederken, Tasavvuf ıstılahlarını nasıl inkâr eder? Yukarıda anılan ilimlerden hangisinin terimleri Seâdet asrında vardı ve hangisi İslâm âlimlerince inkâr edilmiştir? Dîvâne olmayan câhiller bile bu mecbûriyeti kabûl ederler.

Ta'rîfât'ın yanında, **Külliyyâ-tü Ebî'l-Beka, Keşşâfü Istılâhâ-ti'l-Fünûn**, **Düstûrü'l-Ulemâ** ve benzeri değişik ilimlere, bu arada Tasavvufa da âid **Teknik Terimleri** ihtivâ eden mükemmel birer Ansiklopedilerdir. Nesefî'nin **Tıl-betü't-Talebe'si**, Seyyîd Amî-mu'l-İhsân el-Müceddidî'nin **Ka-vâidü'l-Fıkh**ı, Sa'dî Ebû Ceyb'in **el-Kâmûsü'l—Fıkhî Lüğeten ve Istılâhen** isimli eseri, Prof. Dr. Muhammed Revvâs Kal'acî'nin **Lüğatü'l-Fukahâ**'sı, Ömer Nesû-hî Efendi'nin **Hukûk—i İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kâmûsu** isimli kitâbı Fıkh'a, **Tearruf** ve **Letâif** gibileri de Tasavvufa dâir olan ıstılâh kitâbları ve kâmûsla-rıdır.

Mecelledeki, mevzû' başlarındaki ıstılâhlar… Sünnet'i korumak için, **Hadîs Usûlüne dâir yazılan, yüzlerce ıstılâhı** ihtivâ eden eserler… Usûl-i Fıkıh kitâbları… Bunların tâmâmı Istı-lâhlarla doludur ki şu ıstılâhların lügat ma'nalarıyla tercüme edilmeleri güldürecek bir maskaralık olur. Nitekim kifâyetsizlerce yapılan birçok tercümede bu olmaktadır. Deli olmamak elde değil… Şu ıstılâhların/**teknik terim**lerin kaç tanesi aynı kelimeler olarak Sahâbe zamanında vardı?.. Akıllıların ve ilim sâhiblerinin ince mes'elelelerde karışıklığa meydan vermemek ve iyi anlaşabilmek için ilmî ıstılahlara ihtiyâcı çoktur. Akılsız câhillere ise her yol asfalt…

Tabiî bir yandan bu lafızları ıstılah ma'nâları ile kullanılırken diğer yandan lügat ma'nâları inkâr edilmeyip yeri geldikçe zaman zaman kullanılırlar. Dolayısıyla hâlt emenin/ karıştırmanın âlemi yok…

Bakara (2-4) âyetleri, sizin iddiâ ettiğiniz gibi **muttakî**yi asgari ma'nâsıyla

ta’rîf etmiyor; îzah ediyor.Anlaşılıyor ki, **ta’rîf**’in ve **îzâh**’ın da ne demek olduğunu bilmiyorsunuz. Âyette sayılan vasıflar sıfat olarak gelmiştir ki, sıfatla ta’rîf olmaz. Sıfat ma’rifenin ise onu îzaha, nekrenin ise onu tahsîse yarar. Burada marifeye sıfat gelmiştir. Öyleyse ortada ta’rîf değil îzâh vardır.

Hem, bu sizin dediğiniz gibi **ta’rîf** ise (haşa) bu ta’rîf ya efrâdını câmi’, ya da ağyârını mâni’ değildir. Çünki, amelsiz **muttekî** (dolayısıyla velî) olunabiliyorsa. ameller getirilmiş, -hâşâ- lüzûmsuz!.. Olunamıyorsa, zikredilmeyen oruç, hacc, cihad gibi birçok amel var; dolayısıyla -hâşâ- eksik….

Malını yerli yerince harcamayan, isrâf eden, zekât vermeyen her bir mü’min **muttakî**, yani **velî** değil midir? Şâyet **velî** ise, ta’rîfiniz ta’rîf değildir. Değilse, **bütün mü’minler Allah’ın velîsidir** dediğinize göre mü’min değildir. Şu ifâdenize bir daha bakınız: **Kur’ânda velî tanımı (ta’rîfi) bu iken…**Ne bu câhillik, ne bu ciddiyetsizlik, ne bu ve susuluk Allah aşkına?!…

Bir de, meselâ, âyetlerde geçen (يقين)**/yakîn** ve(ايقان)**/îkan**ne demektir? Semîn el-Halebî’nin **ed-Dürrü’l-Masûn**‘una[29] bir bakıveriniz. Bu lafzın iştikâkına bir göz atıveriniz. Bakayım, utanmadan sıkılmadan, dalgalanması tamamen durup dibindeki kum taneciklerini net ve berrak bir şekilde gösterdiği için, **yakîne ulaştı** denilen duru su misâli, siz de net ve açık bir şekilde, Haşr’ı, Mîzân’ı, Sırât’ı, Cennet’i, Cehennem’i, En Büyük Paniği, körlük olmayan çıplak bir gözle görür gibi gördüğünüzü ve müşâhede edebildiğinizi iddiâ edebilecek misiniz?

Yakînin dahî bir alt, bir orta, bir üst, bir de bunların arasında nice mertebelerinin olduğunu bilmem ki size nasıl anlatsak?

Necib Fâzıl merhûma bir nazîre:

Benimse alın yazım, körlere ayna satmak!…

Nefs-i Emmâre

Mutmaine Olur mu?

Her ma’nâsı ile **Fotokopiniz**de ve yazınızı neşrettiğiniz dergideki bu bahsi nedense **Kitâb**ınızaalmamışsınız; biz ilâve edelim:

İddiâ: *“**Nefs-i emmâre Mutmainne’ye dönüşür, küfürden ve inkârdan vazgeçer**“ deniliyor. **Nefs-i Emmare’**ye ve **Nefs-i mutmainne’ye** Kur’ân-ı Kerim’in dışında nasıl ma’nâ verilebilir*?

*Kur’ân-ı Kerim’de, Nefs-i emmare ile ilgili olan âyet şudur: “**Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü nefis Rabbimin esirgemesi olmadıkça kötülüğü emreder durur.**”* [Yûsuf aleyhiselâm sûresi:12/53] *Burada Hz. Yusuf aleyhisselâm emmâre diye kendi nefsinden bahsetmektedir. Bir büyük peygamberin nefsi için “**Nefs-i emare**” deniyorsa hiç kimse Nefs-i emmâreden kurtulamaz demektir. Âyette, Nefs-i emmare’yi ifade eden cümle isim cümlesidir. Arapça isim cümleleri devam ve sübût ifade eder. Yani nefsin kötülüğü emretmesi devamlı olur. Ayrıca bu konulardaki şüpheleri gidermek için âyette cümlenin başına “inne” haberinin başına “te’kid lam”ı getirimiştir.*

Nefsin mutmainne olması emmare olmaktan vazgeçmesi anlamına gelmez. Mutmainne demek, îmânında hiçbir şüphesi kalmamış demektir.

Cevâb: Kur’ân’ın açık âyetle-rinden biri de, **Hakkında ilmin olmayan şeyin ardına takılma**[30] âyetidir. Bu mes’elede de bu âyetin hükmünü unutmuşsunuz. Sarf, Nahiv ve Belâğet ilminde şecâat arzedeyim derken cehâlet sirkatinizi sergilemişsiniz. Şöyle ki; önce Osmanlı paşalarından Allâme Sırrî-i Girîdî’den bir nakil yapalım:

Bu âyetin[31] **tefsîrinde Ebus-suûd Efendi** şöyle diyor:

Yûsuf aleyhisselâm bu sözü Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in **Ben Âdemoğlunun seyidiyim** /efendisiyim, **hâlbuki öğünüle-cek hiçbir şey yoktur** hadîs-i şerîflerinin uslûbunca, sırf şerefli nefsini kırmak, yani tevazu îcâbı, bir de (herkesçe) kabûl ve teslîm edilen paklığının ortaya çıkması anında nefsi(ni) temize çıkartmaktan ve kendini beğenmişlikten sakınmak için söylemiştir.

(Allah'ın ona verdiği) nimeti söyleme (ve i'tirâf etmek) yoluyla da söylenmiş olabilir. (Yani), "Ben nefsimi nefis olduğu müddetçe kötülükten pak görüp göstermem. Bu (zina/davetini işlememe) fazîleti(ni) de sırf Allah celle celâlühû'nun (buna) muvaffak kılmasından bilir, ("bu paklık nefsimin) tabiatı gereğidir", diyerek (anılan kötülükten uzak kalmasını) nefsime mâl etmem. Zîrâ, hiç şübhesiz ki insan nefsi, aslında elbette kötülüğü çok çok emredici, şehvetlere meyledicidir -ki benim nefsim de, bir insan nefsidir… Belki benim bu (nefs) emanetim (e hıyanet etmemem) ve (Allah'ın emrine yahut efendime) sadık oluşum, Allah Teâlâ'nın muvaffak kılması, koruması ve merhamet etmesi ile olmuştur. Ancak Rabbimin, helak noktalarına düşmekten koruduğu, muhafaza ettiği insan nefisleri kötülüğü emretmek ve şehvetlere meyletmekten müstesnadır. O (Allah celle celâlühû tarafından) merhamet edilen nefislerden biri de benim nefsimdir".

Yahud;"insan nefsi her vakit çirkinlikleri emreden ve kötülüklere meyleden birşeydir. Ancak Rabbimin merhametine ve korumasına mazhar olan vakit bundanayrıdır. O zaman (nefs) kötülüğe meyletmekten döner, meyletmez. (**Ebussuud'un Sözü Son Buldu**)

Konevî, buradaki (**tevâzû' îcâbı idi)**îzâhını kabûl etmiyor.

(**الا ما رحم**)/ (**İllâ ma rahime**) deki **الا**) **)**/(**illâ**) ya istisnâ-i muttasıl veya istisnâ-i munkatı' için olan (**الا)**(**illâ**)dır. (**ما)**/(**mâ**) dahî, ya, devâmiyye, ya masdariyye veyahud (**من)**/(**men**) ma'nâsında mevsûledir.

İstisnânın muttasıl olduğu kabûl edilirse;

İstisnânın Muttasıl olduğu kabûl olursa, âyete iki şekilde ma'nâ verilir.

(**Bir** (Ancak Rabbimin merhamet ettiği vakit müstesna… (bu, hükümden ayrıdır.))

(**İki** (Ancak Allah'ın, nefislerden merhamet etmiş olduğu ve bu (kötülük) ten koruduğu nefis bundan müstesna.)

Birinci ma'nâya göre, istisna, istisna-i müferreğ'dir (**ما رحم)/ (mâ rahime)**ye muzaf olarak, bir (**وقت)**/(**vakt**) lafzı takdîr edilmiştir. O zaman ma'nâ, (Şübhesiz ki nefs (bütün vakitlerde) kötülüğü çokça emredicidir. Ancak Rabbimin rahmet(inin vakt)i müstesna. Zîrâ o nefs, o (rahmet edilen) vakitte kötülüğü emretmez.) demek olur.

İkinci şekle göre,(**/(رحمما**(**mârahime**)'den evvel, (**وقت)**/**vakt** takdîr edilmez. Bu takdîrde, istisn(**نفس)**/**nefs**den, veya (**امارة)**/**emmâ re** altındaki (**هي)**/(**hiye** zamîrinden, yahud, (**امارة**)/**emmaretün** kelimesinin mukadder mef'ûl(**صاحبها)** **/sâhibehâ**'dan(**استثناء)**/**İstisna** olmuş olur. Buna göre mâna,**(**Muhakkak ki nefs (cinsi) elbette kötülüğü çokça emredib durandır. Ancak Rabbimin rahmet ettiği nefs (bundan) müstesnâdır. O, kötülüğü emretmez**)** demek olur.

(ما)/(**Mâ**) ism-i mevsûlü ekseriyetle akılsızlar için kullanılırsa da bazen vasf murâd edilmesiyle akıllılar için de kullanıldığı yaygındır. (**فانكحو ما تاب)**/(**Fenkihû mâ tâbe…) (Öyleyse sizin için tayyib olan kimseleri nikâhlayınız**) âyetinde olduğu gibi.

Akıllılar için olan (**من)**/(**men**), bazen de akılsızlar için kullanılır.

/(و منهم من يمشي علي اربعين) (**Ve minhüm men yemşî alâ erbein)**"Onlardan dört ayak üzerinde yürüyen de var" âyetinde olduğu gibi..

Şimdi,(**ما)**/(**mâ**)nın vasıf irâdesiyle akıllılar için kullanılması câiz olunca, ma'nâ,

(**الا المرحوم الذي رحمه الله**)/ (**ille'l-merhûme'llezi rahimehul-lâh**) "Allah Teâlâ'nın merhamet ettiği merhamet edilen kimse müstesnâ" demek olur.

İstisnâ Munkatı' olur ise,

İstisnâ, Munkatı' olur ise,(**ما رحم**)(**mâ rahime**)'deki (**ما**)/(**mâ**) masdariyye,(**الا**)/(**illâ**) ise, (**لكن**)/ (**Lâkin**) ma'nâsınadır.(**الا**)/(**İllâ**)'dan sonrası da mubtedâ olub, haberi mahzûfdur ki, (**هي التي**)/(**hiyelletî**) lâfzıdır. Buna göre ma'nâsı,

"Lâkin Rabbimin rahmeti… (odur) kötülüğü geri çeviren (başkası değil)."

Yani, (Muhakkak ki, her insan nefsi, ister, çoğu insanlardaki gibi kararlı ve samîmî, ister masumlardaki (ve mahfûzlardaki) gibi kararsız ve istemeyerek olsun kötülüğü (çokça) emreder. Yani kötülüğü düşünür. Lâkin Rabbimin merhameti onu bundan engeller)demek olur. (**Sırrî-i Girîdî'den Nakil Son Buldu**)[32]

Görüldüğü gibi, bu iş, sizin işiniz değilmiş.

Cümle-i ismiyye devâm ve sübût ifâde eder, İnne ve te'kid Lâm'ı, tekid bildirir, doğru. Ya gerisi?… Yoksa hâfız olmadığınız için mi, gerisi yok? Bu hâlinizi bir Arab ata sözü,(**وجدت شيئا غاب عنك اشيا**)/ **vecette şey'en ğâbe anke eşyâ**/"Bir şey buldun ama birçok şey kaybettin…"şeklinde anlatır.

Ne kıymeti var? Öyle değil mi?

Hâsılı,

Bu âyet sizin değil, hasım edindiklerinizin lehine bir delîl. Lâkin farkında bile değilsiniz. Bu da cehlin ve çok yükseklerde uçmanın alâmet-i fârikası herhalde..

Evliyânın

Mü'minlere Yardımı Olur mu?

***Şeyh Efendi**:Abdülkâdir Geylânî Hazretleri bir şiirlerinde buyururlar ki:*

"Mürîdim ister doğuda olsun ister batıda

Hangi yerde olsa da yetişirim imdâda"

İddiâ:*Bu, Kur'ân-ı Kerim'in çok sayıda âyetine açıkça aykırıdır.*

"Darda kalmış kişi düâ ettiği zaman onun yardımına kim yetişiyor da sıkıntıyı gideriyor ve sizi yeryüzünün hakimleri yapıyor? Allah ile beraber başka bir tanrı mı var?" (Neml 27/62) (27)

Cevâb: Şu âyeti dahî bâtılınıza âlet etmekle bir kez daha Allah celle celâlühû'ya iftirâ etmişsiniz.

Bu beyt, nihâyet kerâmet yoluyla yapılan bir işten haber vermektedir. Velîlerden sudûr edecek kerâmet, yani olağan üstü iş, Ehl-i Sünnet mü'minlerce hak olduğunagöre, mes'ele kalmaz. Aklını putlaştırmış cüce beyinlilerin Kerâmet'e (yani velî'nin bağlı olduğu nebînin mu'cizesine) karşı çıkmaları mühim değildir. Abdu'l-Kadir-i Geylânî, İbnü Teymiy-ye'nin de el-Furkân'ında dediği gibi Şerîat meşâyihındandır. Kerâmeti mütevâtirdir. O, **bazen, Allah'ın izni ve yardımıyla, doğuda ve batıda mürîdlerine yardımcı olabileceğini**,Allah'ın kendisine lutfettiği nimetlerden olduğunu anlatma kabilinden, söylemişse ne olmuş? Bunun Kur'ân'la çelişmediğini, Kurân'a îmân edip kerâmetle alâkalı âyetleri ve husûsan Neml sûresi kırkıncı âyeti de tasdîk edenler anlar, teslîm ve itiraf ederler.(Yanında kitâbtan bir ilim olan (Sıddik), onu (Yemen'deki Belkıs'ın tahtını) sen gözünü kırpmadan sana (Şam'a) getiririm, dedi.)[33]

Onca uzaklıktaki tahtı, fizik kanunlarını alt üstederek, **göz kırpmadan Süleyman**

aleyhis-selâm'agetirebileceğini söyleyen Sıddîk ve velî Asef'ten söz ediliyor…

Mü'minler, bu sözün hadîsle de çelişmediğini bilir ve buna inanırlar. Zîrâ, hadîsde şöyle buyruldu: (Allah bana yeryüzünü dürdü bir araya topladı. Doğusunu ve batısını gördüm)[34] Yine buyruldu: (Yûsuf aleyhisselâm Züleyhâ ile olan imtihanında, uzaklardaki Ya'kûb aleyhisselâm orada temessül etti. Parmağını ısırıyordu.)[35]

Hâfız Ebû Nüaym'ın ve İmâm Beyhekî'nin Delâilu'n-Nübüv-ve'lerinde de rivâyet ettikleri ve Hâfız İmâm İbnü Hacerü Askalânî'nin el-İsâbe'de isnâdının **Hasen** olduğunu söylediği hadîsde haber verildiğine göre, Hz. Ömer radıyallahu anhu Medine'deki minberden Îrân orduları karşısında hezimete uğramakta olan İslâm ordularının kumandanı Sâriye radıyallahu anhu'yu o denli uzaktan îkâz etti, (Ey Sâriye dağa yanaş, dağı arkana al, ey Sâriye…) dedi, Sâriye radıyallahu anhu bu feryâdı işitti ve İslâm orduları bu îkaz sayesinde bozgundan kurtuldu. [36]

Ve daha niceleri …..

Demek ki, olağan üstü olarak çok uzaklar görülebilir ve uzaktakilere olağan üstü yollarla yardım edilebilir.

Beytin Kısa Bir Tahlîli

Konevî, Kâdî Hâşiyesi'nde bir münâsebetle şöyle diyor**:** Bu (tefsîr şekli), meşhur olan şu görüş üzerine kuruludur:(**كلما/Küllemâ**/"her ne zaman ki" kelimesi umûm/genellik,(**اذا/izâ**) kelimesi de ihmâl/mühmellik[37]içindir. (**اذا**) (**İzâ**) bazen umûm için de kullanılır. Ancak Musannif (**Kâdî**) sözünü, onlara göre **seçilmiş** olan görüş üzerine kurmuştur.

Ebû Hayyân'ın, (**Bence** (**كلما**)(**küllemâ**) **ile** (**اذا**)/(**izâ**) **arasında ma'nâca bir fark yoktur**) şeklindeki sözü rededilen bir sözdür. Çünki,[38]

(**Müfessir ve Muhaddis**) **Şihâb da, Envâru't-Tenzîl Haşiyesi**'nde şöyle diyor:

(**كلما**)**/Küllemâ**'nın tekrar bildirdiğini Usûl âlimleri açıkça ifâde ettiler ve bazı Nahiv ve Lüğet âlimleri bu görüşü benimsediler.

El-Mısbâh'da şöyle dedi:

كلما/ **Küllemâ** tekrar ifâde eder ama diğer şart edatları etmez.

Bu yüzden, Ebû Hayyân'ın aşağıdaki sözü nakle muhâlif olduğu gibi aklen bilinene de tersdir:

Bence (**كلما**) **/küllemâ** ile (**اذا**)**/izâ** arasında ma'nâ bakımından bir fark yoktur. Çünki, ne zaman (**كلما اضاء**)**/Küllema edâe**/"her ne zaman ışık verirse", sözünden tekrar anlaşılırsa, bundan, (**و اذا اظلم عليهم قاموا**)**/ve iza ezleme aleyhim kâmû**/"şimşek yokolub karanlık yapınca da dikilip kalırlar" kelâmından da tekrâr lâzım gelir. Zîrâ, iş şimşeğin ışık vermesi ile karanlık yapması arasında dönüp dolaşmaktadır. Şu bulununca bu bulunmaz.

Bu yüzden şunun varlığının tekrarlanmasından bunun yokluğunun tekrarı lâzım gelir. Üstelik, Nahivcilerden bir kısmı (**اذا**)**/izâ**'nın da (**كلما**)**/küllemâ** gibi "**tekrâr**" bildirdiği görüşündedir. Şairin şu sözü gibi:

(**اذاوجدت**)**/İzâ vecedtü**./"Aşk ateşini **eğer** (veya **ne zaman**) ciğerimde bulur**sam**, /Topluluğun sulaması tarafına yonelirim, serinlenmeğe.

Çünki bunun ma'nâsı, ((**كلما**/**küllemâ**/"her ne zaman" demektir. Usûlcülerin ve Fakîhlerin (**كلما**) (**küllemâ**)daki sözünü ettikleri tekrar, sadece (**كل**)**/küllü**'nün umûmundan/genelliğinden gelmiştir, (**كلما**)**/küllemâ**'nın vaz'ından/tekrar ma'nâsı için îcâd edilmesinden değil. **(Ebû Hayyân'ın Sözü Bitti.)**

Nakle ters oluşu, önceki nakiller sebebiyledir. Akılla bilinene zıd oluşu da şundandır:

Nahivciler açıkça şöyle demektedirler:Bu ve benzeri âyetlerde (**كلما/küllemâ**) zarfiyyet üzere mensûbdur. Nasbedeni de, ma'nen cevâb olan şeydir.**ما/Mâ** masdarla alâkalı bir harf, veya "**vakit**" ma'nâsına nekre bir isimdir. Ondan sonraki cümle de, "**sıle**" veya "**sıfat**"tır ve kendinde şart ma'nâsından bulunduğu için "**şart**" yapıldı. Şu şart yapılan "**sıle**" kendinden sonrasının nekre takdîr edilmesinden dolayı bedeli bir umûm ifâde eder. Tekrarın ma'nâsı da bundan başkası değildir. O hâlde vaz' bakımından nasıl tekrâr ifâde etmez.

(**اذا/İzâ ve sâir şart edatlarının da tekrâr ifâde ettiği**ni söylemek ise doğru değildir. Eğer ondan **tekrar** ma'nâsı anlaşılırsa bu hâricî karinelerledir.

(**اضائة/İdâet**'in/"ışıklandırma"nın**اظلام**) **)/ızlâm**ı/"karanlık yapma"yı gerektireceğine dâir i'tirâzı ise murâd ettikleri kinâyeli ma'nâyı hesaba katmamaktır….[39]

İmâm Kevserî de اذا **/izâ** için başka bir mevzû' münâsebetiyle şöyle diyor:

اذا) **)/İzâ** Lâfzında umûm'a, genele delâlet yoktur. Aksine o, şart ma'nâsında kullanıldığında Mantıkçılara göre, (**ان/in/eğe**r gibi ihmâl edatlarındandır. Hattâ, (**اذا**) **/İzâ** şart ma'nâsında kullanıldığında, Kûfelilere göre onda zarf (zaman) ma'nâsı kalmaz. Ebû Hanîfe rahmetüllâhi aleyh işte bu görüştedir. Basralılar da aksi görüştedirler.[40]

Yani (**اذا/izâ** kelimesi umûm/genellik ma'nâsı vermez. Aksine, Kadıyye-i Mühmele lafızlarındandır ki bu kadıyye, **Küllîlik** ve **Cüzîlik**ten boş bırakılan kadıyye demek olub **Cüz'iyye** kuvvetindedir.

Hâsılı, Ebû Hanîfe rahmetül-lâhi aleyh'ye göre (**اذا/izâ** şart, yani **eğer** ma'nâsında kullanılırsa, onda zarf yani zaman ma'nâsı hiç bulunmaz. Nitekim bu husûs Mantık ve Fıkıh bilgisi olanlarca bilinen bir şeydir.

Sözün özü, Beyt'deki (**اذا/izâ** burada zarf ma'nâsında kullanılmış olmayıp şart ma'nâsındadır ve buna göre, ma'nâ şöyledir: **Mürîdim doğuda ve batıda bulunursa**, (bazen) **ben ona yardım ederim**.Yoksa ma'nâ, (**Mürîdim her ne zaman doğuda ve batıda bulunursa, ben ona mutlaka her zaman yardım ederim**) demek, değildir.

Bir âyetin tefsîri ve bir hadîsin îzâhı esnasında sarfedilen şu ilmî îzâhların, esâsen bu beyti, tekfîr kahramanlarından kurtarmak maksadıyla yapılmadığı, başka münâsebetlerle yapıldığı, ama burayı da tastamam açığa çıkardığı yeterli aklı olan insaf sâhiblerince inkâr edilmez bir hakîkattir.

İslâm Büyükleri İçin Ğayretli ve Hamiyetli Olmak Nerde Kaldı?

Sâlih mü'minleri tekfîr edebilmek aşkına binbir türlü câhillik ve zorakiliklerle şu **açık** hakîkatları göz ardı etmek hangi kelimelerle ifâde edilebilir? Siz söyleyin, ey çelebiler tâifesi… İlim esaslarına karşı yapılan bu denli bir lâubâlîlikle sâlih kimseleri küfürle itham etme çabaları karşısında sizler kibarlık ve nezaketinizle susun bakalım…

Ebû'd-Derdâ radıyallâhu anh'a hakâret eden adamı Hazreti Ömer radıyallâhu anh efendimiz in nasıl elbise ve gırtlağından tutarak yaka paça Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem efendimizin yanına getirdiğini,[41] Yine Hazreti Ömer efendimiz'in kendini Ebû Bekr radıyallâhu anh efendimiz'den üstün tutan birine **yalan dedin** deyip, O'na ne denli sert çıkıştığını,[42] Sahâbe rıdvanullâhi teâlâ aleyhim'in ileri gelenlerine hakâret eden birisini Sa'd radıyallâhu anh'ın nasıl îkâz ettiğini ve vaz geçmeyince ona nasıl bedduâ ettiğini ve bu beddua üzerine hayvanının onu orada nasıl helâk ettiğini,[43] Yine, Sa'd İbnü Mâlik'in Hazreti Ali radıyallâhu anhu efendimize

hakâret edeni nasıl îkâz ettiğini, vazgeçmeyince de kıbleye dönerek ellerini açıp, (ey Allahım! Şu herif, dostlarından birine hakâret ediyor; kudretini bu topluluğa göstermeden, onları buradan ayırma!) diye bedduâ ettiğini ve hayvanının, o herifin beynini dağıtarak O'nu nasıl helâk ettiğini,[44] biz akla getirmiyoruz. Îcâbına göre bir tavır takınmaya ise efendilik ve kibarlığımız müsâade etmiyor(!)… Öte yanda da şu evliyâullah'a hakâreti tiynet hâline getirip onlara hakâretle meşğûl olurken Allah celle celâlühû'nun düşmanlarına sırayı getiremeyenler, böyle bir bedduâdan hiç mi hiç çekinmiyorlar. Çünki ne de olsa bizde duâsı kabûl edilecek bir dudak ve ağız kalmadığını biliyor ve görüyorlar. Vâ esefâ!… İlellâhi'l-Müştekâ…

Kulluk dâiresinde en nezîh hakk ve hakîkat rehberlerimiz olan büyüklerimizin, İslâm ve îmân kahramanlarının etleri ısırılır ve yenilirken susalım bakalım…. (**Kimin yanında bir mü'min kardeşinin ğıybeti yapılır da, O'na yardım etmeye gücü yettiği hâlde, yardım etmezse, Allah celle celâlühû onu dünyâda ve Âhirette zelîl eder**)[45] tehdîdinin bizim için bir ehemmiyeti yoksa tabiî…

Bu Beyt, Kurân'a Aykırı mıdır?

Tekrâr ederek diyoruz ki, bu beyt, Kur'ân'ın, değil çok sayıda âyetine, bir âyetine bile ters düşmediği gibi, şu âyetler istikâmetindir: (Süleyman aleyhis-selâm, ey ileri gelenler topluluğu!. (Yemen Melikesi Belkıs ve kavmi) itâat ederek gelmeden evvel, hanginiz bana O'nun tahtını getirecek, dedi. Cinlerden bir 'ifrît, sen yerinden kalkmadan evvel ben sana o tahtı getiririm, dedi. Yanında Kitâbdan (Levh-i Mahfûz'dan) bir ilim bulunan bir zât da, sen göz yumub açmadan evvel ben onu sana getiririm, dedi. Süleyman aleyhisselâm (Belkıs'ın) tahtını, yanında durur halde görünce, bu Rabbimin nimetidir ki,…….dedi.)[46]

Neml sûresinin 62. âyetini okumadan evvel, bu âyetleri okumadınız mı, bilmiyorum? Bunlar ve benzeri âyetler, **Âsef'in yaptığının gerçek fâilinin Allah olduğu**nu, **bu gücü ona Allah**'ın **verdiği**ni, mes'elenin yanlış anlaşılmaması lâzım geldiğini, hakîki yardımcının Mevlâ olduğunu ve başka nice şeyleri anlatıyor.

İlim ve akıl sâhibleri bilirler ki, Mevlâ'nın yardımları bu sebebler âleminde umûmiyyetle değişik sebeb ve vâsıtalarla gelir, kullara ulaşır. Meselâ sıkışıp parasız kalsanız, Mevlâ'ya yalvarıp yakarsanız, O da bir kuluna ilhâm etse, o kul da, durup dururken hâlinizi sorsa ve size yardım yapsa, para verse ve (**bana Rabbim yardım etti)** deseniz, o kulu Allah celle celâlühû'nun yerine koymadığınız gibi, (**bana şu kişi yardım etti)** deseniz Mevlâ'yı da kul yerine koymuş olmazsınız. Her iki sözünüz de, i'tibârınızın (burada bakış açınızın) doğruluğuna göre doğrudur. Birinci sözde, fiili, hakîkî sâhibine, ikincide de sebebine isnâd etmiş (dayandırmış) olursunuz. Bu bir çelişki olmaz. Kezâ basît bir maddî yardımı bir kuldan istediğinizde, o kişi size bu yardımı yapınca, Allah celle celâlühû bana yardım etti deseniz de olur şu kul bana yardım etti de deseniz doğru olur. Birincisi **hakîkî** diğeri de **mecâzî** yardım demek olur.

Kahrolsun şu câhillik ve kendini bilmemek… Yâhud, hâinlik ve Allah celle celâlühû'dan korkmamak…

Güç Yetirilemeyen İşlerde

Kuldan Yardım İstenir de,O da

Yardıma koşarsa Artık Allah'a

Sığınma İhtiyacı Kalmaz mı?

İddiâ:*Güç yetirilemeyen konularda Allah'tan başkasından yardım istenir, o da yardıma koşarsa artık kim Allah'a sığınma ihtiyacı duyar?(27)*

Cevâb:

Bir: Kulun hangi işe gücü yeter?… Yalnız başına, küçük büyük hiçbir işe gücü yetmez. Çünki,

(**لا حول و لا قوة الا بالله/Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh**)/(Güç ve kuvvet ancak Allah celle celâlühû'nın muvaffak kılması iledir.)[47]

Yoksa Allah celle celâlühû vermedikçe kulda güç var olduğunu mu zannediyordunuz?

İki: Ya, (Sebeb ve vesîle olarak) birisi size dünyalık bir **küçük** bir yardım edince, artık Allah celle celâlühû'ya ihtiyâcınız kalmıyor mu? Bu yardımı hakîkatte Allah'ın yaptığına inanmıyor musunuz? Pes doğrusu… Bu denli sapıklığa bilmem ama, **kul fiilinin yaratıcısıdır** diyen Mu'tezile bile cesâret edemez.

Üç: **Büyük** denilen yardımlar, mu'cize ve kerâmet yoluyla istenirse, bu Kur'ân'ın ve Sünnet'in şehâdetleriyle câizdir. Süleymân aleyhisselâm'ın, **Ey ileri gelenler topluluğu, Belkıs'ın tahtını bana kim getirecek**? diyerek çevresindekilerden, **büyük** bir iş istemesi bunu gösteriyor. Şu talebi sebebiyle, herhalde Süleymân aleyhisselâm'ı şirkle, bu haberi nakleden ve şirk olduğunu söyleyip reddetmeyen, Allah celle celâlühû'yu da yanlış yapmakla suçlamazsınız?

Şeyh Efendi:*Sen Abdulkadir Geylânî'ye inanmıyorsan seninle konuşacağımız bir şey yoktur.*

İddiâ: *Abdulkadir Geylaniye inanmak îmânın şartlarından değildir ama Kur'ân-ı Kerim'e inanmak gerekir. Bana göre bu zatlarla ilgili bilgilerin çoğu uydurmadır. Yukarıdaki şiir (şiir değil, beyt), o uydurmalardan biridir. Allah'ın Peygamberi için milyonlarca hadîs uyduranlar Abduikadir Geylani için, Mevlana için, İmâm Rabbani için niye bir şeyler uydurmasınlar ki? Ama Abdulkadir Geylani'nin kendisi gelip bu sözü söylese, bir bildiği vardır, demez tereddütsüz reddederiz. (27)*

Cevâb: Şu söz şeklindeki şeytânî vesvesede bir kaç ğaflet veyâ hıyânet var:

Bir: Evet, Allah dostlarının sözlerine sokuşturmalar olabilir. Bu, mümkin, hattâ vâkı'/olan bir şeydir.

İmâm Şa'rânî şöyle diyor: Nitekim bunu (İbnü Arabî'nin kitâblarına sokuşturmalar olduğunu) bana Mekke'de oturan Efendim Ebû't-Tâhir el-Meğrîbî haber verdi. Sonra da bana, Şeyh'in (İbn-i Arabî'nin) Konya'da kendi eliyle yazdığı nüshası ile karşılaştırdığı **Fütûhât** nüshasını çıkardı. Fütûhât'ı kısaltırken tevakkuf ettiğim/kabûl etmekte duraksadığım ve hazfettiğim/çizip sildiğim ifâdelerden hiç birini onda görmedim.[48]

Şâ'rânî, bu sokuşturmaların Ahmed İbn-i Hanbel'in, Kâmûs sâhibi Feyrûz Âbâdî'nin ve kendisinin eserlerine de yapıldığını uzun uzun anlatır.[49]Lâkin, aklımızın, anlayışımızın ve ilmimimizin kuşatamadığı her şeye hemen bu damgayı vurmamak ve her dînî eserde tereddüt etmemek, şübheler uyandırmamak dahî gene aklın, idrâkin, fehmin, edebin ve nihâyet ilmin bir îcâbıdır.

İlk bakışta biribirine zıtmış gibi görünen nice âyetler vardır ki, -hâşa ve kellâ- böyle ilk görüldüğü gibi çelişik değildirler. Hattâ bu husûsda, **Müşkilü'l-Kur'ân** veya **Müşkilâtül-Kur'ân** nâmıyla başlı-başına ayrı nice kitâblar yazılmıştır. Nitekim İbnü Kuteybe'nin (ö:276) **Te'vîlü Müşkili'l-Kurân**ı bunlardan biridir.

Nice âlimlerce çeliştiği zannedilip kimisi tercîh edilip alınan kimisi zayıf veya asılsız ve uydurma zannedilib bir tarafa konulan veya atılan nice hadîs rivâyetleri vardır ki, bunların diğer bir takım muhakkık âlimlerce çeliştiği zannedilen rivâyetlerle hakîkatte çelişmediği açık açık isbât edilmiştir. Bu husûsta da **Müşkilü'l—Hadîs** ismiyle eserler verilmiştir. İmâm Şâfiî'nin **İhtilâfu'l—Hadîs**, İmâm Tahâvî'nin **Müşkilü'l—Âsâr**, İbnü Kuteybe'nin **Te'vîlü Muhtelifi'l—Hadîs** isimli eşsiz

eserleri gibi. Hattâ İbnü Cerîr'in **Tehzîbu'l–Âsâr**'ı ve Tahâvî'nin **Şerhu Meânî'l–Âsâr**'ı bir bakıma bu sâhada te'lîf edilmiş iki büyük ve kıymetli eserdir. Öyleyse, büyükler, görünürde nasslarla çelişir gibi olan bir şeyler söylediklerinde, akıllı ve edebli kimselere düşen, önce **hüsn–i zann**'dır. Sonra, onların bu sözlerini, mümkin mertebe ilmî ve ma'kûl/selîm akla uyan tevcîhlerle/gerçek yüzünü bulup göstermelerle te'vîl etmekdir. Hattâ bu, değil büyüklerin, sıradan mü'minler için bile aslolan bir tavırdır. Zîrâ, **Aslolan, Mü'minle-rin işlerinin, aksi ortaya çıkmadıkça salâh ve sedâda**/doğru ve düzgün ma'nâlara **yorulmasıdır**[50] şeklinde söylene gelen Usûl-i Fıkh kâidesi, değil âlimler, yeni ilim talebeleri tarafından bile bilinen bir şeydir.Bu da mümkin olmuyorsa, bir mikdâr **tevakkuf** etmeli, yani durmalı, hemen hüküm vermemeli ve işi çözebileceği bir başka zamana bırakmalı veya erbâbına havâle etmeli. Yani, **ben bunu anlayamamış olabilirim** deyipbir müddetsusmalı. Zâhirinden kendi anladığı **Şerîat'e ters olan ma'nâyı** kabûl etmemeli ama, sözün yahud işin hakîkatine hemen i'tirâz etmemeli.

Büyük fakîh, koca akâid âlimi **İmâmu'l–Harameyn** bakınız ne diyor:

Eğer bize, "Sûfiyyenin aşırı gidenlerinin sözlerinden küfrü gerektirip gerektirmeyenlerini açıklayınız", **denilse**, **Kesinlikle şöyle deriz**:Bu, hırslanılmayacak yerde hırslanmaktır. Zîrâ Sûfîlerin sözleri, (ma'nâlarına) ulaşılacak nokta olarak uzak, ve (mu'tâd olarak) gidilen yoldan (ve uslûbdan) başkadır. Tevhîd denizlerinin dalgalarından avuçla alınmışlardır. Kimin ilmi, hakîkatlerin nihâyetini kuşatmamışsa, güvenilir esaslara dayanan tekfîr delîllerini elde edemez.[51]

Ama siz, ey kendini bilmez edebsiz câhiller!.. Sizin için, **delidir, ne derse yeridir**, veya **câhildir ve ğebîdir, ne derse yeridir** demekten başkası gelmiyor elden…

İki: **Bana göre, bu zâtlarla ilgili bilgilerin çoğu uydurmadır** gibi dayanağı ve isbâtı olmayan mide gurultusu nev'inden/türün-den, söz bile olamayacak gürültüler, câhillere ve şaşkınlara çok değil…Hem, siz kim oluyorsunuz ki, onca cehâletinizle âlimlerin söz sâhâsında **bana göre** diyebiliyorsunuz?!.. Mine'l-Ğarâib… Evet, bir takımları uydurma olabilir; bu **Aklî** bir **Mümkin**'dir; hattâ vâkı'dir; tamam da, mikdârını tâ'yîn ederek, **çoğu diyorsunuz**; bunu nerden bildiniz ve çıkardınız? Sizin sık sık ve gelişi güzel yaptığınız usulle, yani atmasyon bir usulle mi? Onda ne şübhe? Tabiî ki…

Netîce

Sözün özü, ortada ilim, edeb, terbiye, samîmiyet ve hidâyet kıtlığı hatta yokluğu olduğundan hak ve hakîkat hedef alınıb tahrîb edilmek istenmiş; yüce dağlar süsülmeye çalışılmış ve kafalar gözler dağılmış. Allah celle celâlühû, hedef alınan şu **yüce kervânın ardından tek ayakla seken topal köpekliği** dahî şeref bilen bizim gibilerle bile evsâfı geçen ve vasfında âciz bile kalınan gürûhun sefâletini işte böyle sergiler. İnşâellah devâm edeceğiz.

وَصَلَّى اللهُ عَلَى سيدنامحمد وَ عَلَى اٰلِهِ وصحبه كلما ذكره الذاكرون وغفل عن ذكره الغافلون وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِين

---

[1] [Ahmed İbnü Hanbel, **Müsned**: 3/135,154,210,251], **Mu'cem**:1/120

[2] [**Buhârî**, Edeb:29, **Müslim**, Îmân:73, **Tirmizî**, Kıyâme: 60, **Ahmed İbnü Hanbel**: 1/387, 2/288, 336, 373, 3/154, 4/31, 6/385], **Mu'cem**: 1/232

[3] Açık, güzel ve mahzun bir sesle Kur'ân okumayan veya onunla yetinmeyen.

[4] [**Buhârî**, Tevhîd: 44, **Ebû Dâvûd**, Vitr:20, **Dârimî,** Salât:171, Fedâilü'l-Kur'ân:34, **Ahmed**: 172,175,179], **Mu'cem**:5/16

[5] [**Tirmizî**, İsti'zân:7], **Mu'cem**:3/62

[6] [**Ebû Dâvûd**, Libâs:4, **Ahmed**, 2/50], **Mu'cem**:3/62

[7] [**Buhârî**, Edeb;76, **Müslim**, Birr:107-108, **Muvattâ**, Husnü'l-Huluk:12, **Ahmed**:2/236,268,508]], **Mu'cem**:3/79

[8] [**Buhârî**, Edeb:102], **Mu'cem**:5/197

[9] Dünyada işlediği sevâblar, Âhiret'te hakkını yediği kimselere verilip de sevâbsız kalan, hattâ hak sâhibinin günahını üstlenendir.

[10] [**Müslim**, Birr: 60, **Ahmed İbnü Hanbel**, 302,334,372], **Mu'cem**:5/197

[11] [**Müslim**, **Ahmed İbnü Hanbel, Ebû Dâvûd, İbnü Mâce, Hâkim**, Ebû Hureyre radıyellâhu anhu'dan], **Et-Teysîr**:2/330.

[12] **A'râf**:179

[13] **Enfâl**:2

[14] [**Ahmed** (3/154), **Ebû Ya'lâ** (4187), Bezzâr (**El-Keşf**:21), Ahmed'in isnâdı ceyyiddir/ iyidir.], Münzirî, **Et-Terğîb ve't-Terhîb** (Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî):450-451, H:3762

[15] Kelâbâzî, **et-Tearruf**:142-151 (Fenâ)

[16] İbnü'l-Kayyim, **Tehzîbu Medârici's-Sâlikîn** (Sefer İlellâh, Sefer Billâh, Sefer Fîllâh) :2/1011

[17] İmâm Rabbanî, **Mektûbât**:1/103, 97. mektûb,

[18] **Ahzâb**:36

[19] Kulun şahsî irâdesi sadece, Kitab ve Sünnet'in serbest bıraktığı sâ hâlarda bulunabilir.

[20] [**Buhârî**, Rikâk:38, **İbnü Mâce**, Fiten: 16], **Mu'cem**:7/330, [(Benzeri lafızla) **Ahmed İbnü Hanbel**:6/256], **Mu'cem**:1/443

[21] **Zâriyât**:50

[22] **Sâffât**:99

[23] [**Ahmed İbnü Hanbel**: 3/430], **Mu'cem**:7/331, Benzer lafızlarla [Taberânî **el-Kebîr ve el-Evsât**], **Kenzü'l-'Ummâl**:1/42-43, H:98-99] ve [Hakîm-i Tirmizî, Ebû Nüaym, Hilye, Amr b. Cemûh radiyellâhu anhu'dan], **Kenzü'l-'Ummâl**:1/440

[24] [Tirmizî, İbnü Mâce ve Hâkim, Atıyyetü's-Sa'dî radıyellâhu anhu'dan. Tirmizî Hasen ve Ğarîb'dir dedi], **Et-Teysîr**:2/503 (Yani harâmdan korunmak için fuzûlî helalleri terk etmedikçe…)

[25] Münâvî, **et-Teysîr**:2/503

[26] Bir şeyi Tammud ve Kasd etmek (Ya'ni her ne şekilde olursa olsun) **yönelmek** ve **kasdetmek (Muğrib: emm** maddesi)

[27]. **Bakara**:257

[28] **Buhârî, Müslim, Tirmizî ve Nesâî**, Ebû Hureyre radiyellâhu anhu'dan], **el-Fethu'l Kebîr**:1/26 H:36

[29] Semîn el-Halebî, **ed-Dürrü'l-Masûn**:1/100

[30] **İsrâ**:36

[31] **Yûsuf**:53

[32] Sırrî-i Girîdî, **Ahsenü'l-Kasas**:(2/327-341)'den kısaltarak.

[33] **Neml**:40

[34] [Ahmed İbnü Hanbel, Ebü Dâvûd, Tirmîzi, İbnü Mâce, Sevbân radıyellâhu anhu'dan.], **El-Fethu'l-Kebîr**:1/307-308

[35] Hâkim el-**Müstedrek**'inde Abdullah İbnü Abbas radıyallahu anhumâ'dan Sahîh bir isnâdla rivâyet etti ve İmâm Zehebî, **Muhtasar**'ında bu hükme i'tirâz etmedi:2/346

[36] Beyhekî, Delâilü'n-Nübüvveh. İbn-i Hacer (rh) el-İsâbe'de(2/3) bu haberin isnâdının **Hasen** olduğunu söyledi. Haberi, ayrıca, Ebû Nüaym, Hatîb ve İbnü Merdûye de rivâyet ettiler. (En-Nibrâs:482)

[37] "**Hepsi**" ve "**bir kısmı**" ma'nâlarından boş bırakılmışlık

[38] Konevî, **Hâşiye-i Beydâvî**:1, İkinci kısım:72

[39] Şihab, **İnâyetü'l-Kâdî**:1/407

[40] İmâm Kevserî, **En-Nüketü't-Tarîfe**:87

[41] [**Hilyetü'l-Evliyâ**: 1/210], Kândehlevî, **Hayâtü's-Sahâbe**: 2/448-449

[42][Ebû Nüaym, Fedâilü's-Sahâbe, **Müntehabu'l-Kenz**: 4/350], İbn-i Kesîr bunun isnâdı sahîhdir, dedi. Kândehlevî, **Hayâtü's-Sahâbe**: 2/449

[43][Taberânî, **Mecma'u'z-Zevâid**:9/154. Râvîleri sağlamdır.], Kândehlevî, **Hayâtü's-Sahâbe**:2/454-455

[44] Hâkim, **el-Müstedrek**:3/500'de rivâyet etti ve **Buhârî ve Müslim şartına göre sahîhdir** dedi. Zehebî de, O'nu tasdîk etti.], Kândehlevî, **Hayâtü's-Sahâbe**: 2/455-456

[45] [İbn-i Ebî'd-Dünyâ, Enes radıyallâhu anhu'dan], **Râmûz**: 406

[46] **Neml**: 39-41

[47] Tahrîci, 14. dipnotta geçti.

[48] İmâm Şa’rânî, **el-Yevâkît ve’l-Cevâhîr**:8

[49] Aynı yer.

[50] [Kerhî, **Usûl-i Kerhî**], **Usûl-i Pezdevî** Zeylinde: 368 (Pâkistân Baskısı)

[51] Nablûsî, el-Hadîka: l/301